

VINGT-QUATRE [DOUZE] GRANDES ÉTUDES
(R 2a, SW/SH 137, NG2 A39)

A technikai problémákra összpontosító etűdgyűjtemények a 19. század elején tűntek fel a zongorairodalomban.¹ Ebben a nagy tanítási tapasztalattal rendelkező mesterek számára fenntartott műfajban Liszt tizenévesen tette le névjegyét. Az *Étude pour le piano-forte en quarante-huit exercices dans tous les tons majeurs et mineurs* [Tanulmány zongorára 48 gyakorlatban az összes dúr- és moll-hangnembben] 1826-ban komponált, 12 darabból álló első része² mindenekelőtt a bécsi briliáns iskolát képviselő Carl Czerny (1791–1857) és az angol–francia billentyűs hagyományt közvetítő Johann Baptist Cramer (1771–1858) tanítványaként állítja őt elé.³ A nagyszabású tervet sejtető cím Cramer két, egyenként 42–42 etűdből álló, széles körben ismert gyűjteményének címére rímel.⁴ Míg azonban Czerny és Cramer etűdgyűjteményei kivételes gonddal és hozzáéréssel összeállított, de zeneileg érdektelen munkák, addig Liszt *12 etűdje* eredendően zeneszerzői megnyilatkozás. Az egyes etűdök megírásának apropójául szolgáló technikai problémákat ugyanis ő egyszersmind kompozíciós ötletekként kezelte, s ennek köszönhetően etűdjeinek formai, harmóniai és motivikai kidolgozása jóval meghaladja a műfajjal szemben támasztott korabeli esztétikai elvárásokat. Ugyanez az alkotói magatartás jellemezte őt az 1827-ben kiadott sorozat koncertetűdökké való átdolgozásakor is, amikor meg is fogalmazta, hogy a *Vingt-quatre* [de facto: *Douze*] *grandes études* [Huszonnégy [[12]] nagy etűd], majd az *Études d'exécution transcendante* [Transzcendens etűdök]⁵ szintén 12-12 darabból álló sorozatát zeneszerzői életműve maradandó értékei közé számítja.

¹ A 19. századi etűdgyűjteményeket ld. Folke Augustini felsorolásában: AKe, 430–542. o.

² R 1, SW/SH 136, NG2 A8; LZK I/18. A sorozatot 1827-ben, op. 6-ként adta ki a marseille-i Boisselot és a párizsi Dufaut et Dubois. Mindkét kiadvány két-két füzetből áll; lemezszámuk: J.L.B. 73 (= 1–6, 8. etűd), J.L.B. 72 (= 7, 9–12. etűd). 1839. február 9-én valószínűleg Liszt tudta és beleegyezése nélkül publikálta Lipcsében Hofmeister az önkényes „Op. 1, Travail de la jeunesse” alcímmel. Lemezszáma: 2340. Vö. DLH, 2. o.

³ Az egyes iskolákról ld. AKe 63–259. o. Czerny, Cramer és mások Liszt *12 etűdjére* gyakorolt hatását példákkal szemlélteti Christian Ubbel és Jim Samson: ULe, 43–51. o., ill. SVw, 29–51. o.

⁴ Cramer *Étude pour le piano-forte en 42 exercices dans les différents tons* (1804) és *Suite de l'Étude en 42 exercices* (1810) című munkáiról van szó. Az *Étude ... en ... exercices* megfogalmazás az 1800 körüli francia gyakorlatot követi. Vö. AKe, 2–16. o.

⁵ R 2b, SW/SH 139, NG2 A172; LZK I/1.

A *12 etűd* átdolgozásának, egyszersmind a *24 nagy etűd* létrehozásának szándéka 1835–36-os svájci évében érett meg Lisztben. 1836 márciusában megkérte édesanyját, küldje el neki a tíz évvel azelőtt írott etűdsorozat valamelyik kiadott példányát, vagy ha lehet, a kéziratát.⁶ A létrehozandó új sorozatot Liszt cím szerint említi abban az 1835–36 fordulóján írott levelében, amelyben szerzeményeit „a zongorista zenéje” és a kibontakozóban lévő „zeneszerző művei” kategóriákba sorolja.⁷ A *24 nagy etűd* a közeljövőben kidolgozni tervezett *Költői és vallásos harmóniak* című Lamartine-ciklussal, a Lamennais abbénak szánt *De profundis*szal és a versenyművekkel együtt az esztétikai mércével mérve rangosabb második kategóriába került.⁸ Hogy az etűdök nem pusztán a virtuózpálya kellei közé számította, csak részben magyarázható az említett igényes kompozíciós stílussal. Ugyanennyit nyomott a latban Lisztnek az előadóművészetről vallott, Niccolò Paganini 1832 tavaszán adott párizsi koncertjei nyomán kikristályosodott felfogása.⁹ A koncertek hatása alatt írott neve-

⁶ HLM, No. F21, 90. o.

⁷ „Bernard [Latte] publiera prochainement 3 morceaux de salon et une grande Valse. [...] Puis après viendront une demi-douzaine de morceaux de la même force, ou de la même faiblesse. – En somme ces morceaux ne valent pas grande chose... Ils sont pour ainsi dire de Stéréotypage... de mes improvisations et de mes succès de salon. C'est purement et simplement de la Musique de Pianiste. Les œuvres (bonnes ou mauvaises) du compositeur, si tant est qu'il y a un compositeur logé dans ma cervelle n'affronteront le grand jour qu'un peu plus tard... Cette série qu'il faudra compléter par: Les Harmonies poétiques. Inédit[e]s. [R 14, SW/SH 173, NG2 A158; LZK I/9, S/6] / Les 24 Etudes– / Marie. Poème en 6 chants (composé pour Marie d'Agoult) [R–, SW/SH 701b, NG2 Q5] / De profundis. Poème avec orchestre (dedié à M. de Lamennais) [R 668, SW/SH 691, NG2 H3] / 2 Concertos, 2 Sextuors, etc, etc.” A levél címzettje ismeretlen. In *Librairie Loliée, Catalogue* (Párizs, évszám nélkül), No. 90. A levélben említett *Grande valse di bravura* és a *Trois morceaux de salon* 1836 végén vagy 1837 januárjában jelent meg Latte-nál (ld. LZK II/2: *Fantaisie romantique sur deux mélodies suisses* [R 9, SW/SH 157, NG2 A21], *Rondeau fantastique sur un thème espagnol* [R 88, SW/SH 252, NG2 A33], *Grande fantaisie sur la cavatine de Niobe de Pacini* [R 230, SW/SH 419, NG2 A24]).

⁸ Vö. Liszt Ferdinand Hillernek szóló, 1835 végén vagy 1836 elején írott hasonló tartalmú levelével. Közli Gerhard Tischer: *Rheinische Musik- u. Theater-Zeitung*, XI/25 (1910), 456. o. (ld. LZK S/6 előszavában).

⁹ Paganini március 25-én adta első koncertjét, majd május végéig még legalább tíz alkalommal lépett fel Párizsban. Liszt feltehetően először április 20-án hallotta. Vö. Pauline Pocknell: „Franz Liszt's unpublished pocket-diary for 1832 – A guide to his memories” In L2000, 59. o.